

HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Att.Ingrid M Middelthon

Deres ref.:
23/1080

Vår ref.:
2023/248 - 7151/2023

Saksbehandler:
Ina Nikoline Wille

Dato:
30.06.2023

Høring - Kvinnehelseutvalgets NOU 2023: 5 - Den store forskjellen. Om kvinners helse og betydningen av kjønn for helse

Den store forskjellen NOU 2023: 5 – Om kvinners helse og betydningen av kjønn for Helse Vest RHF takker for invitasjon til å gi innspill til NOU 2023: 5 Den store forskjellen. Helse Vest støtter utvalgets vurderinger i kartleggingsarbeidet om kvinners helse. Kunnskapsgrunnlaget er solid og et viktig grunnlag for nødvendige tiltak på de foreslåtte innsatsområdene. NOU-en beskriver utfordringene på en god måte og legger et godt fundament for å sette i verk nødvendige tiltak.

Utredningen har gitt en god kunnskapsoversikt over temaene kvinnehelse og helse i et kjønnsperspektiv. Utvalget skulle blant annet søke å komme med anbefalinger om noen prioriterte innsatsområder og tiltak, og vurdere hvordan tiltakene kan gjennomføres innenfor dagens ressursbruk i sektoren. Utvalget har kommet med svært mange anbefalinger og Helse Vest har derfor valgt å kommentere på prioritering blant de 75 tiltakene som utvalget har foreslått og fremhever her de tiltakene vi mener bør prioriteres og løftes frem (rangert i den rekkefølgen de er listet i utredningen):

1.1.1 Øke statusen for kvinners helse

Tiltak 6: Øke finansiering av forskning knyttet til kvinners Helse

1.1.2 Sikre samordning som fungerer

Tiltak 13: Utrede nye finansieringsordninger for samhandling.

1.1.3 Styrke kunnskapsbroen

Tiltak 16: Innlemme kjønn og hvordan kjønn påvirker helse, sykdom og behandling i forskrift om felles rammeplan for helse- og sosialfagutdanninger.

Tiltak 17: Sikre at oppdatert kunnskap om medisinsk forskning på kjønnsforskjeller i helse og kjønns betydning for helse er et nasjonalt krav i nasjonale retningslinjer for helse- og sosialfagutdanningene (RETHOS)

1.1.4 Lytte til kvinners stemmer

Tiltak 25: Iverksette forskning på hvordan kvinner med kvinnelidelser blir behandlet i tjenestene.

Tiltak 27: Nasjonal brukerundersøkelse om kjønnsforskjeller i pasienters møte med helsetjenesten.

1.1.5 Et løft for kvinners helse i et livsfaseperspektiv

Barn – Tiltak 28 kom som oppdrag i oppdragsdokumentet fra HOD 2023.

Ungdom og unge kvinner

Tiltak 30: Innføre fritak for egenandel ved legebekø for ungdom mellom 16 og 18 år.

Tiltak 31: Gjøre prevensjon gratis for alle under 25 år.

Tiltak 32: Styrke tilbudet til barn og unge med spiseforstyrrelser.

Kvinner i etableringsfasen

Tiltak 46: Prioritere elektronisk helsekort for gravide.

Kvinner midt i livet

Tiltak 53: Øke kunnskapen om overgangsalder og arbeidsliv

Eldre kvinner

Tiltak 57: Opprette et forskningsprogram om eldre kvinners helse.

Tiltak 58: Hyppig, rutinemessig og systematisk medikamentgjennomgang hos eldre.

1.1.6 Samiske kvinners helse og samisk helse i kjønnsperspektiv

Tiltak 65: Sikre et likeverdig og kultursensitivt behandlingstilbud for samiske pasienter som har vært utsatt for vold og overgrep.

Tiltak 66: Styrke krisesentertilbudet i det samiske bosettingsområdet

Tiltak 67: Etablere fagnettverk for samordning av selvmordsforebygging i den samiske befolkningen.

1.1.7 Pårørendeomsorg og kvinnehelse

Tiltak 69: Styrke kunnskapsgrunnlaget om pårørende og utarbeide ny pårørendestrategi og handlingsplan 2025-2030.

Tiltak 73: Styrke tilskuddsordningen om helhetlig støtte til pårørende med krevende omsorgsoppgaver

Tiltak 75: Styrke frivillighetens rolle i pårørendearbeid.

Generelle kommentarer:

Utvalget foreslår å etablere en nasjonal komite for kvinnehelse og helse i kjønnsperspektiv (1), styrke nasjonalt senter for kvinnehelseforskning (7), lyse ut midler til etablering av flere nasjonale senter for forskning på kvinnehelse og helse i et kjønnsperspektiv (8), etablere en tverrdepartemental arbeidsgruppe for kvinnehelse og helse i et kjønnsperspektiv (10), opprette en sentral fagenhet for kvinnehelse og helse i et kjønnsperspektiv (11), etablere et nasjonalt kompetansesenter for kroniske smerter (51) og oppnevne et offentlig utvalg som

ser særlig på kvinners arbeidshelse (50). Utvalget påpeker også at kunnskapsbroen svikter og at kunnskapen ikke når frem til pasienten. Sundby-utvalget pekte i NOU 1999: 13 Kvinners helse i Norge på at brukerperspektivet er særlig viktig for kvinner, fordi kunnskapen om kvinners helse er mangelfull og dårligere integrert i helse- og omsorgstjenesten. Utvalget som står bak NOU 2023: 5 Den store forskjellen, mener at denne påstanden dessverre er like relevant i dag. Helse Vest ønsker å spille inn at mer kunnskap om kvinnehelse er viktig og at dette forskningsfeltet bør løftes, spesielt for sykdommer som tradisjonelt har lav status.

Utvalget har i sin utredning også avdekket svakheter i helsetjenesten som rammer alle pasienter og foreslår å sikre befolkningen tilgang til gode helsetjenester uavhengig av bosted og økonomi (12), utrede nye finansieringsordninger for samhandling (13), etablere bedre systemer for kunnskapsbasert praksis i psykisk helsevern (20), øke helsekompetansen til ulike befolkningsgrupper (23), prioritere arbeidet med å gjøre helse- og omsorgstjenesten bedre i stand til å forebygge, avverge og avdekke vold og overgrep mot barn (28), styrke helsestasjon for ungdom og skolehelsetjenesten (29), innføre fritak for egenandel ved legebekker for ungdom mellom 16 og 18 år (30), styrke tilbudet til barn og unge med spiseforstyrrelser (32), prioritere forskning på psykiske lidelser (35), prioritere forskning på effektiv behandling av psykiske lidelser og sikre at kunnskap og forskning ligger til grunn for behandling (36), sikre geriatrisk kompetanse i helse- og omsorgstjenesten (55), innføre retningslinjer for helse- og omsorgspersonell som sikrer at alle eldre pasienter blir spurt om de har erfaring med vold eller overgrep (56), hyppig, rutinemessig og systematisk medikamentgjennomgang hos eldre (58), nasjonale retningslinjer for å sikre riktig bolig og kosthold for eldre (59), kvalitetsutviklingsprosjekt for å sikre verdighetsbevarende omsorg ved livets slutt (60), sørge for systematikk i arbeidet med å sikre samisk språk- og kulturkompetanse i helse- og omsorgstjenestene (62), styrke tilskuddsordningen for fagutvikling og kompetanseheving i helse- og omsorgstjenestene til samiske brukere (63), utarbeide en nasjonal handlingsplan mot samehets og styrke den nasjonale innsatsen mot samehets (64), sikre et likeverdig og kultursensitivt behandlingstilbud for samiske pasienter som har vært utsatt for vold og overgrep (65), etablere fagnettverk for samordning av selvmordsforebygging i den samiske befolkningen (67) og sikre at seksualundervisning tilbys på samiske språk (68). Helse Vest ønsker å løfte frem at det store antallet generelle tiltak foreslått av utvalget vil kunne svekke gjennomslagskraften og de tiltakene som mer direkte vil styrke kvinners funksjonsnivå og helsegevinst. Helse Vest har derfor i innledningen til vårt hørings svar valgt å løfte frem det vi tror vil kunne være viktigst.

Utvalget beskriver godt kvinneliv, minoriteter, kvinners helse i livsfaser, barndom, ungdom, kvinner i etableringsfasen, midt i livet, eldre kvinner og det stresset som mange kvinner utsettes for; i det tredje skiftet, vold og overgrep, skjønnhetstyranniet, diskriminering, minoritetsstress og andre belastninger som gjør at mange kvinner lever ufrie liv. Psykisk stress på grunn av høye krav, en følelse av å ikke strekke til og post traumatisk stress gir et mangfold av symptomer som sviktende konsentrasjonsevne, rastløshet, hjertebank, muskelspenninger, muskel og leddsmerter, hodepine, søvnevansker, fordøyelsesbesvær, kvalme, høyt blodtrykk, irritabilitet, isolasjon, svimmelhet, angst, depresjon og utmattelse. Behandlingen av stress og stressrelaterte sykdommer er i første omgang å unngå de stressutløsende faktorene så langt som mulig, men det oppleves vanskelig i mange kvinners liv. Vi har mye kunnskap om hvordan stress påvirker kvinnehelse. Det finnes klinikker for stressmedisin i Norge, blant annet i Helse Vest, som har svært gode resultater og som hjelper mange kvinner med blant annet 4 dagers kurs i strategier for mestring. Helse Vest ønsker å

spille inn til Helse og omsorgsdepartementet at et tiltak for å styrke behandlingstilbudet for kvinner vil være å opprette og styrke klinikker for stressmedisin nært der kvinnene bor. Denne delen av tjenesten kan med fordel organiseres som del av den kommunale helsetjenesten.

Oppsummering:

Utvalget har gjort et solid og grundig arbeid med NOU 2023: 5 den store forskjellen, om kvinners helse og betydningen av kjønn for helse. Rapporten legger et godt grunnlag for arbeidet med en bærekraftig utvikling for kvinnehelse i Norge, men Helse Vest mener at det vil være viktig å gjøre prioriteringer blant det store antallet tiltak foreslått av utvalget. Tiltak som med større grad av sikkerhet gir kvinner økt funksjonsnivå og helsegevinst bør prioriteres. I de tilfellene hvor kunnskapsgrunnet gir støtte til at helsetjenesten vil bedres ved at kjønnsperspektivet tas med, bør helsetjenesten aktivt bruke denne kunnskapen til å bedre tilbudet.

Vennlig hilsen
Fagavdeling - PHV og TSB

Ina Nikoline Wille
Spesialrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent av: Bjørn Egil Vikse fagdirektør

Digital kommunikasjon

Vi har elektronisk saksbehandling og er opptatt av at informasjon, også taushetsbelagt, skal kunne sendes på en rask og sikker måte. Vi ber derfor om at et eventuelt svar på denne henvendelsen sendes gjennom en av disse kanalene:

- Privatpersoner og private virksomheter: [eDialog](#)
- Offentlige virksomheter: eFormidling (via eget sak-/arkivsystem)

Vedlegg:

- 1 Høring - Kvinnehelseutvalgets NOU 2023: 5 - Den store forskjellen. Om kvinners helse og betydningen av kjønn for helse

